

Joaquim Danés i Torras, una història d'Olot

JORDI PUJIULA

Aquests dies es compleixen cent anys del naixement a Olot de Joaquim Danés i Torras. Com deia en Josep Pla el 1960, en referir-se a la vastíssima obra del Dr. Danés, "amb l'activitat intel·lectual del doctor Danés s'ha d'anar amb una mica d'ordre, per evitar la confusió i el desori habituals en aquesta mena de notícies". La reflexió és encara vàlida. Encarar-se avui amb la seva figura polifacètica, amb la transcendència del personatge per l'Olot de la primera meitat d'aquest segle; desvetllar una mica la seva tasca cívica, mèdica i intel·lectual, i també el clar-obscur de les rancúnies i les admiracions que desfermà en vida i després de mort, ens pot fer caure, ben segur, en aquella confusió expositiva de la qual ja prevenia en Pla.

En Joaquim Danés i Torras fou un dels més importants historiadors d'Olot, un metge notable, i sobretot un intel·lectual que participà amb empena en la vida cultural i cívica de la seva ciutat. Quan es parla d'olotisme (i perdoneu la carrincloneria), a Olot s'ha d'explicar primer l'exemple del Dr. Danés. Un home que hagué de viure un temps trasbalsat, que patí les vicissituds històriques d'una guerra civil i una dura repressió postbèlica.

Fou una d'aquelles figures excepcionals que amb el seu treball rigorós "a comarques" possibilitaren una Catalunya multicèntrica en el seu desenvolupament cultural, als primers anys del nostre segle. Universal en la seva transcendèn-

Joaquim Danés i Torras, l'any 1955.

La família Danés i Torras (1896). Joaquim Danés, dret entre les cames del seu pare.

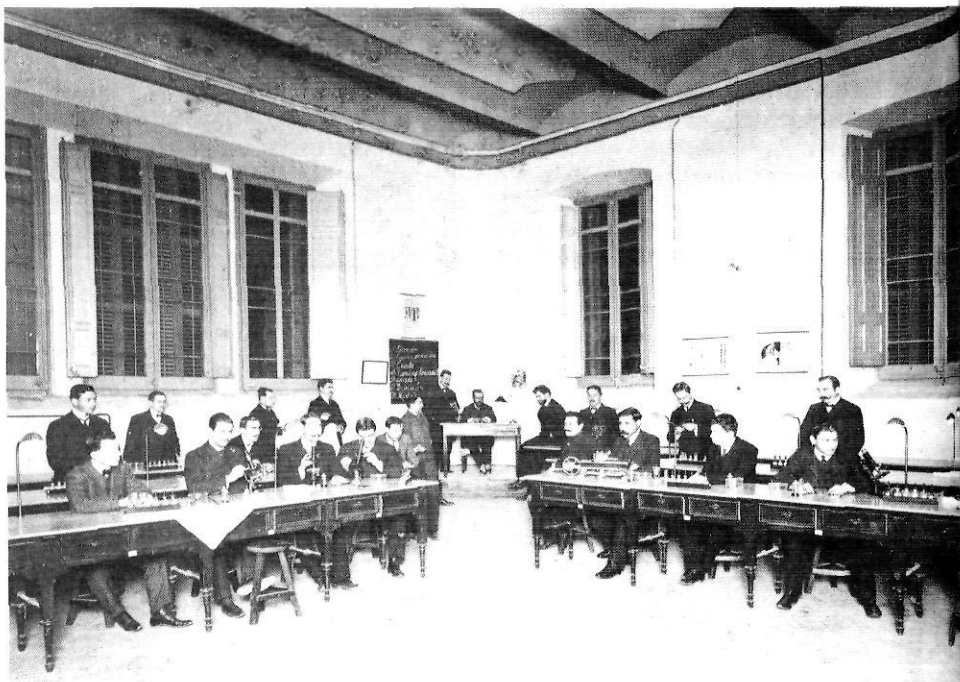
El laboratori d'Histologia i Anatomia Patològica de la Facultat de Medicina de Barcelona, curs 1904-1905. Joaquim Danés és el primer assegut a la dreta.

cia a través d'un localisme ben entès. La gent de Girona, posem per cas, m'entendran sobradament si el comparo amb Carles Rahola. En aquest sentit em semblen dues vides paral·leles, emblemàtiques, i entre les quals, ens consta, hi haurien notables afinitats i relacions.

Per resumir, no podem sinó caure en el tòpic de parlar d'un home *polifacètic* per definir-lo. Un home que excel·lí en moltes de les variades activitats que exercí: metge, historiador, arxiver, intel·lectual, escriptor, conferenciant, col·leccionista, músic, poeta, sardanista, bibliòfil, etnòleg..., un personatge, en fi, d'aquells que complí amb escreix la màxima de Letamendi: El metge que només sap medicina, ni medicina no sap.

Els orígens

Els Danés venien de la ferreria de la Vall del Bac. Encara es manté en peu la casa porxada, al veïnat de l'hostal d'aquella tan bonica com ignota vall garrotxina. El pare, que era també metge (en realitat hi ha força metges entre els avantpassats d'en Joaquim Danés) s'establí a Olot, i fou també una figura activa en el seu món, cultural i mèdic. Si més no, passarà com l'introduïdor de la moderna cirurgia a Olot, vinculat a l'Institut Olotí de les Arts, les Ciències, i les Indústries artístiques, i un dels fundadors del Mu-

seu-Biblioteca local. Lligat sens dubte als corrents modernistes i catalanistes que impulsaren els germans Vayreda, Berga i Boix, i altres prohoms del final del segle local. En Joaquim Danés i Torras, que físicament nasqué al carrer de la Proa, al rovell de l'ou del vell Olot, va rebre doncs el brou cultural d'una burgesia cultivada. Era el 8è d'una nissaga de 12 germans, entre els quals també sobresortiren en Josep Danés, arquitecte i historia-

dor de l'arquitectura popular del país; en Daniel, notari; o l'Enric, farmacèutic, que malgrat una curta existència despuntà prou a la ciutat.

Probablement la tradició familiar el menà cap a la medicina, estudis que efectuà a l'Hospital de la Santa Creu i al Clínic de Barcelona, on fou condeixeble de Laureà Dalmau, un altre metge, intel·lectual i polític gironí. Es doctorà a Madrid l'any 1912. D'aquest període de formació ens ha deixat alguns records

Joaquim Danés, l'any 1910.

DOCTOR DANES

Ex-alumne intern de l'Hospital de la Santa Creu, i, per oposició, de la Facultat de Medicina de Barcelona, i Doctor en Medicina i Cirurgia i Especialitats

Mètge de l'«Hospital de S. Jaume d'Olot» i de les Companyies de segurs sobre la vida i accidents del treball: «Zurich», «La Preservatrice», «L'Unión», «Mútua General de Seguros», «Banco Aragonés de Seguros y Crédito», «Banco Vitalicio de España», «L'Assicuratrice Italiana», «Hispania», «The Consolidated Assurance Company Ltd.», «Compagnie d'Assurances Générales», «New-York Life Insurance Company», «El Fomento Nacional», i «La Unión y El Fenix Español», i altres.

OLOT CARRER DE LA PROA, 9 i 11, principal
TELEFONO, NUM. 8

:: Medicina i Cirurgia Generals, i Especialitats ::

T A R I F E S :

CONDUCTES:

Famílies obreres	desde 15 ptes. anuals.
Famílies menestres	desde 20 ptes. anuals.
Famílies acomodades	desde 30 ptes. anuals.
Famílies riques	desde 60 ptes. anuals.
Una sola persona: 10, 15, 20 i 40 ptes. respectivament.	

SERVEIS FORA DE CONDUCTA:

Primera visita	(mínim) 5 ptes.
Les següents	(mínim) 3 ptes.
Visites de nit	dobles tarifes.
Consultes de dos metges	10 ptes.

En les consultes de més de dos metges 5 ptes. més per cada metge més que passí dels dos habituals.

Quant aquestos serveis hagin de tenir lloc a una relativa distància s'augmentaran les tarifes amb 1 pta. per km. de camí recorregut, i 2 pesetes per km. si'l camí ha de ferse de nit.

Operacions i cirurgia operatoria a preus convencionals.

a la seva *Executòria pairal*, del treball com a alumne intern, de les "fondes de sisos" de la Barcelona de la primera de segle, i de l'obligada justesa econòmica. Val la pena ressaltar també que en aquest temps fundà una efímera associació, "L'Aglenya de la Garrotxa (literària i confidencial)", juntament amb els seus germans Josep i Enric, amb Josep Mª Garganta, poeta i intel·lectual, i amb Josep Mª Capdevila i Balanzó, que seria més tard notable crític literari del noucentisme català. Un apunt biogràfic ens indica que el 1908, essent cap de colla d'una "anella", va guanyar el premi de la sardana revessa. La notícia no és banal, i ens reflecteix una més de les facetes biogràfiques d'en Danés, que fou també un destacat sardanista. Formà part de la junta del "Foment de les nostres danses", participà en la restauració del contrapàs, va compondre sardanes, i arribà a escriure un manual per comptar-les i repartir-les.

En aquests anys de formació, Danés es mourà políticament en el camp del catalanisme regionalista de la Lliga. Fins i tot es presentà a les eleccions municipals del 1914, i

arribà a ocupar una tinença d'Alcaldia. Per poc temps, això sí, atès que ben aviat sorgiren discrepàncies entre ell i el partit. En realitat era un esperit prou independent al qual les disciplines associatives se li feien incòmodes. Com deia Miquel de Garganta: En totes les qüestions defensava els seus punts de vista personals, i era difícil que els modificés. En política hauria pogut competir amb Unamuno que no era d'un partit determinat per no partir-lo.

Més tard, Danés, que sempre es manifestà plenament catalanista i republicà, s'acostà a les posicions d'Acció catalana, el partit que a Olot liderava Joan de Garganta, però sense formar-ne part. Col·laborà al setmanari *La Ciutat d'Olot*, i als cercles del Casal Català, ambdós afins a ACR. Aquesta fou l'activitat "política" d'en Danés, que el situà plenament en els corrents del catalanisme burgès i moderat dominants a la vida olotina als anys vint i trenta, exponent en cert sentit dels ideals noucentistes. Però fou, en la seva tasca, un solitari, plenament entregat a la passió per la seva ciutat i als seus malalts, això sí; però un home

que es relacionà poc amb altres centres i individualitats coetànies del món cultural català. Treballà sobretot a les soledats de l'arxiu municipal, que ell creà pràcticament. Acabada la guerra, la marginació primer, i una acusada sordesa, acabaren d'aprofundir aquesta imatge de treballador individualista i savi recollit i silent, que deixaria, però, una obra absolutament imprescindible per al coneixement de la història olotina.

El metge Danés

La rellevància de la figura de Joaquim Danés com a historiador no desdibuixa gens ni mica la seva feina com a metge. A Olot, el record del metge Danés és tan o més viu, a nivell popular, que l'home de cultura. Quan el 1978 *Olot-Misión* li dedicà un número d'homenatge, els articulistes (Joan Teixidor, Miquel de Garganta, Ramon Pla i Corral, Joan Casullà...) començaven sempre evocant les seves infanteses, en les quals el Dr. Danés fou el metge familiar.

Es llicencià el 1910 i es doctorà a

Madrid el 1912 amb una tesi sobre cirurgia de la tuberculosi pulmonar. S'inicià al costat del seu pare. La cirurgia fou una de les seves especialitats, i la tisi, la malaltia més mortífera al seu temps, el seu gran centre d'interès. Metge titular de Batet i Olot, del cos de Bombers, inspector municipal de Sanitat, i sobretot un dels grans impulsors i director de l'Hospital de Sant Jaume, feina a la qual s'abocà especialment al període bèl·lic i que li valgué no pocs maldecaps. Organitzà, el 1913, l'Agrupació Comarcal de metges, formà part de la junta del Col·legi de Girona, i hom recorda la seva entrega als malalts amb la mateixa vehemència que ho féu a l'Arxiu i a la Història. Fins i tot a la presó de Girona, quan el tanca- ren, acabada la guerra, desenvolupà una tasca mèdico-quirúrgica entre els seus companys, en unes condicions tècniques tan deficientes com meritòries.

Alguns dels seus treballs científics, especialment en la vessant quirúrgica i de la fisiologia, van ser publicats. Citem la tesi doctoral, *Cirurgia de la tuberculosi pulmonar. Estudio de los procedimientos directos* (1912), o *La moderna cirugía a Olot i la seva comarca* (1920), que ja ofereix una visió històrica del quefer mèdic. Cal assenyalat també que el seu primer tre-

ball, de caire historiogràfic, publicat el 1922, és *El centenari d'un manuscrit olotí*, editat pel Col·legi de Metges de Girona, que és una ressenya de la topografia mèdica d'Olot, del Dr. Domènec Torà. En aquest llibret primerenc, Danés ja fa una exacta definició de les seves vocacions: "El meu olotinisme, les meves aficions bibliòfiles i la meua professió, són tres coses cada una de les quals, per si sola, m'obliga a dedicar una mena de veneració al manuscrit que guardo avarament", diu en el pròleg.

El 1913, el jove Dr. Danés efectuà un dels primers pneumotòrax que es realitzaren a Espanya. Sobre aquesta qüestió portà una comunicació al IV Congrés de Metges de Llengua Catalana, a Girona, el 1921, on polemitzà (Danés fou sempre un gran polemista) amb el Dr. Pi i Sunyer sobre la prioritat de la idea de l'aparell per a la intervenció del pneumotòrax.

La feina diària, l'exercí com a metge de capçalera i com a cirurgià. Els preus de les conductes, el 1920, eren de 15 ptes. anuals per a les famílies obreres, 20 per les famílies menestrals, 30 per les acomodades i 60 per les riques, com llegim en un anunci de l'època. El seu projecte de piscina-estadi, el 1934, s'emmarca també en el capítol d'accions cívico-sanitàries em-

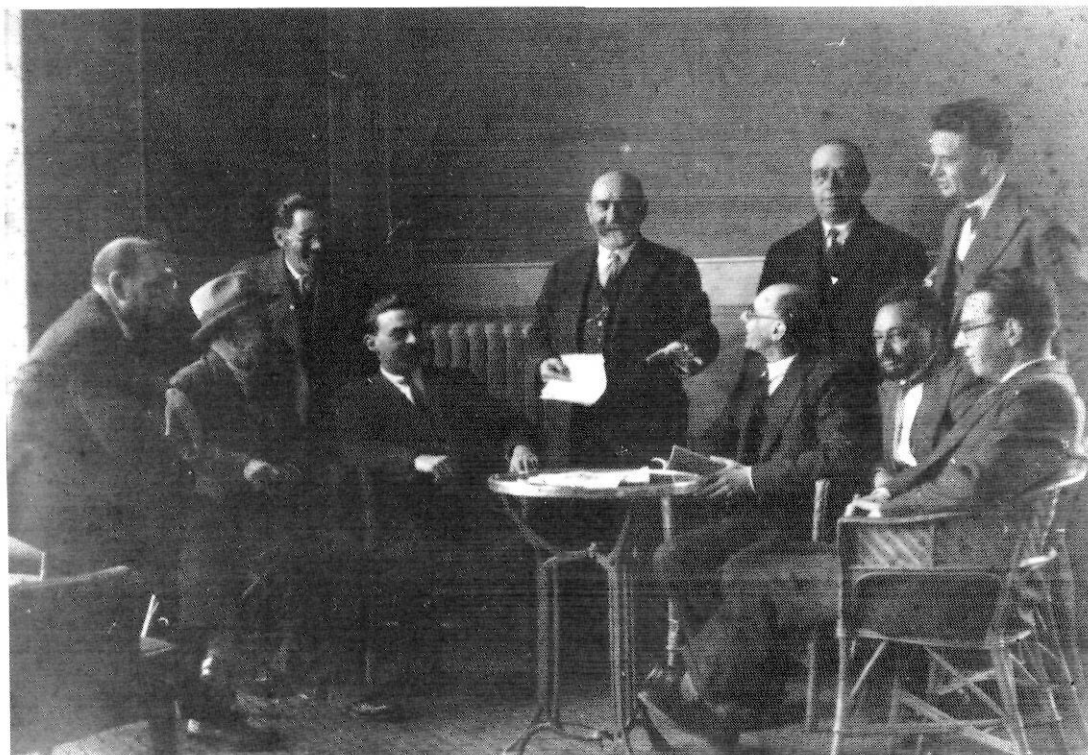
preses pel Dr. Danés per millorar la salubritat pública olotina.

Després de la guerra, ja ho hem dit, fou empresonat. Condemnat per un consell de guerra, el franquisme li imposà, a més dels anys de presó, un afegitó repressiu absolutament desgraciat i aberrant: la prohibició d'exercir com a metge. I fins a l'any 1946 no li va ser permès de tornar a treballar.

Aquesta marginació absurda, i en part gràcies a ella, donà pas a una tasca historiogràfica considerable, que ja havia donat anys en- re els primers fruits. S'apagà des de llavors la vivor de l'investigador mèdic i hospitalari, per donar pas al metge reconegut, però sobretot a l'historiador i al recuperador de l'Arxiu després del desgavell bèl·lic i postbèl·lic. A tot això, no cal dir-ho, hi contribuï una ben apresada lliçó d'escepticisme, la sordesa progressiva, i un no menys punyent oblit oficial.

Danés historiador

La idea de bastir un museu a Olot ja es féu realitat al final del segle passat, i entre els seus promotors hi figurava el seu pare. La idea d'una biblioteca municipal sorgí l'estiu de 1910, per iniciativa de Josep Mª de Garganta, l'avi de Ber-

Reunió de metges d'Olot i comarca, vers 1910. El doctor Danés, assegut, és el quart a l'esquerra.

ga, i un grup d'estudiants universitaris, entre els quals figurava Danés. Ben aviat es veié que ell era la persona idònia per a portar-la, i com a tal fou nomenat auxiliar per la junta del Museu-Biblioteca d'Olot.

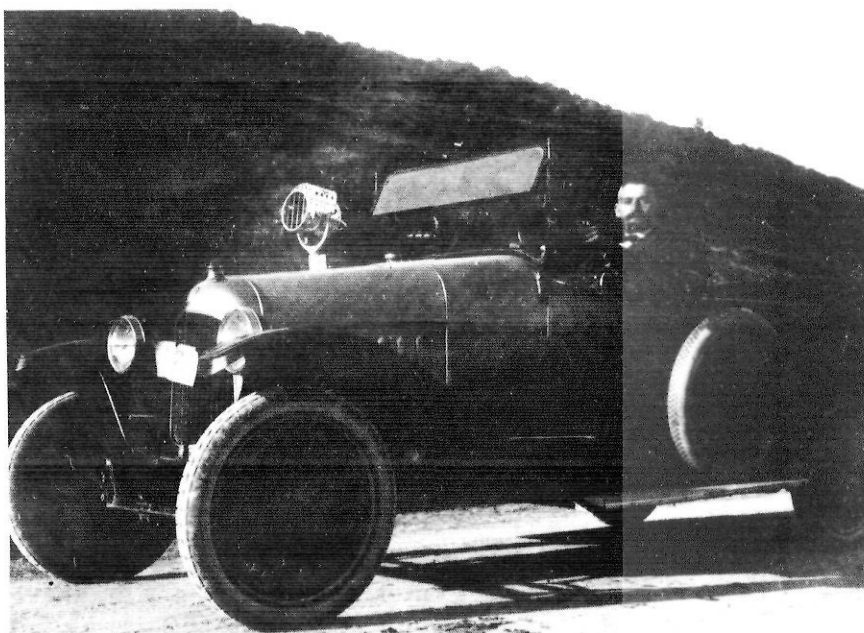
Danés simultanejà les tasques al museu i a la biblioteca-arxiu local, que aleshores es considerà un estament únic. En aquest sentit es fa difícil de destriar la importància que Danés assolí com a arxiver, catalogador i ordenador dels materials bibliogràfics i museístics locals. Però, sens dubte, aquesta dedicació a aquell immens munt de paperassa i lletra impresa que Danés escorniflà i investigà a plaer, fou la base de la seva extraordinària contribució a la historiografia olotina.

El 1934, Danés guanyà el concurs que, a iniciativa d'en Gil Vidal, regidor, l'Ajuntament havia convocat per designar la persona que s'havia d'encarregar del treball d'ordenació i catalogació de l'Arxiu. Avui, les carpetes relligades amb gansalla, els títols cal·ligrafiats, les innumerables fitxes, recorden la feina feta per en Danés, les hores esmerçades a l'arxiu, l'ordenació pacient i rigorosa amb criteris ben actuals encara.

Ho recordava també en Josep Fla: "El Dr. Danés es trobà a Olot amb una enorme quantitat de papiers i de coses en procés de destrucció ineluctables. Es posà a treballar i no solament ordenà el que tenia davant, sinó que ho catalogà tot, i, a més, ho amplià. Vegin, si els plau, avui, l'arxiu d'Olot. És un model de discreció, d'ordre i de bon sentit. Una obra que ens fa quedar bé". O, com deia Antoni Mayans, l'actual arxiver, "la trajectòria de l'Arxiu Municipal d'Olot és indescribable de la vida i obra de Joaquim Danés i Torras."

D'entre totes les feines que dugué a terme a l'Arxiu, però, jo destacaria la valuosa contribució a la creació d'una hemeroteca local. Sabem que Danés hi esmerçà temps i diners per tal d'aconseguir unes col·leccions el més completes possible de les revistes olotines. El 1914 organitzà la 1ª *Exposició bibliogràfica de la premsa olotina*, en la qual es publicà el primer catàleg i estudi sobre el tema. El 1959, commemorant el centenari del primer periòdic olotí, Danés i la seva auxiliar, Carme Sala, organitzaren una altra exposició, amb una exhaustiva obra de catalogació.

Ja hem dit que la primera obra que publicà de caire històric es pro-

A dalt, Joaquim Danés, acompanyat de Josep Ma. Llach i Puig, de cacera, i conduint el seu cotxe Citroën, l'any 1920.

Amb l'escultor Josep Clarà, el setembre de 1958.

duí el 1922, en què de fet conjuminava història i medicina. Més endavant començà a publicar breus treballs a la premsa local, donà conferències sobre numismàtica, prehistòria, etc. El 1935, inicià a *la Ciutat d'Olot* la publicació d'uns articles sobre diversos temes locals, principalment història, etnologia, bibliografia... amb el títol de *Pretèrits Olotins*. L'aplec d'aquests treballs —la revolució en va interrompre la publicació completa al periòdic—, es va fer en forma de llibre en plena guerra, el 1938. Aquesta primera edició, introbable, va veure una segona edició revisada el 1950. *Pretèrits Olotins* és encara avui un treball de consulta obligada en el qual Danés aborda monogràficament una vastíssima relació de temes sobre Olot, sovint tocats per primera vegada a la historiografia local. Un llibre fonamental i amèssim.

L'altra gran obra que donà Danés a la impremta és el *Llibre d'Olot*. Publicat el 1955 per l'Editorial Selecta, se'n feu també una segona edició el 1960, que ell ja no pogué

veure. Aquest és, ara com ara, el llibre més recomanable a nadius i forasters per entendre allò que Danés anomenava "l'ànima d'Olot". Sota l'estructura tan gratament romàntica d'un viatge a la capital de la

Garrotxa, ens ofereix una visió planera, descriptiva, poètica i rigorosa de la ciutat, l'història, els camins, els homes... Pocs llibres sobre Olot han resistit com aquest, deliciós i profund, el pas del temps.

La tercera i més monumental de les obres històriques d'en Danés és encara en curs de publicació. Es tracta de la *Història d'Olot*. Iniciada el 1977, és a punt d'aparèixer-ne el volum XIV (que aviat està dit), i manca encara una bona part dels manuscrits per publicar. Poques ciutats de Catalunya gaudeixen d'un monument historiogràfic d'aquestes dimensions. Danés començà a escriure-la el 1934, i l'acabà el 1946, és a dir, durant els temps més difícils de la seva vida. És l'obra dels anys del silenci, de la postergació. Tot sovint hi endevinem l'escepticisme i el desencany, en una obra que restà inèdita fins després del franquisme (llevat dels primers capítols sobre Prehistòria, que publicà el 1949, en un volum a part, i en castellà). Val a dir que aquest immens recull de dades sobre Olot ha estat considerada una obra per a la

borada i la que ha desfermat més crítiques, especialment entre els joves historiadors. Obra, doncs, d'unes circumstàncies adverses (fins i tot Danés l'escriu estant a la presó) és una font de consulta valuosa i

gegantina, escrita des d'una perspectiva d'exhaustivitat documental i ciutadana. Geografia, història, els edificis religiosos i civils, l'economia, l'ensenyament i la cultura, la vida social i institucional, l'etnografia, el folklore, són els principals apartats de la seva taula temàtica.

Aquests i altres treballs que Danés publicà, de caire menor, *L'epigrafia domèstica i rural* (1938), *La Plaça de braus d'Olot* (1950), *Un tesoro ignorado* (1952)... constitueixen una bibliografia de proporcions gegantines, i en la qual encara resten alguns treballs inèdits, com la seva autobiografia personal i familiar (*Executòria pairal*), o el seu *Diari de presó* (1940-1941), que és un document de primer ordre sobre la repressió franquista a la presó de Girona que un dia o altre caldrà que vegi la impremta.

La projecció de l'obra

En Danés historiador significà, sens dubte, una superació de les tradicionals i conservadores visions d'Olot que aleshores constituïen la historiografia local. Donà noves orientacions a la documentació, i sobretot exprimí a fons l'arxiu històric i la biblioteca que ell mateix havia creat. La seva influència és

notòria en els historiadors i publicistes que el seguiran: Carme Sala, la seva ajudant i continuadora a l'Arxiu; Ramon Grabolosa, en el qual la influència d'en Danés es fa especialment palesa en el seu *Olot, la ciutat i els homes*; Joan Casulà; P. Nolasca del Molar; Mn. Joan Pagès; els seus fills Josep M^a i Joaquim... És força definidor el que, quan va morir el Dr. Danés, va escriure el P. Nolasca del Molar, O.P.: "En fin, a mi pobre parecer, Danés ha sido el mayor historiador de Olot, tanto por el material ingente que ha recogido en sus escritos como por el espíritu crítico con que ha querido presentar su obra. Tiende más a la vastitud que a la síntesis, la abundancia alcanzada durante más de cincuenta años de trabajo tenaz

le inclinó hacia tal extremo, pero siempre con orden en su composición y con claridad en sus conceptos. No propendía el a alejarse demasiado de los hechos concretos ni a aceptar sin reflexión todos los criterios recibidos: Pensaba por su cuenta. De esta suerte su obra aparece personal, aparece recia. Terminemos declarando que Danés no era avaro. Todos los que en sus tareas o dificultades habían recurrido a él, se dieron cuenta de lo que era generoso en cuanto sabía y en sus medios que estaban a su alcance".

Actualment, i amb l'aparició d'una moderada generació d'historiadors professionals, joves llicenciats abocats a la història local, s'ha produït una orientació de clara revi-

sió de l'obra d'en Danés. Probablement això indica també la importància olotina. Jordi Canal ho exemplificava així: "L'impressionant Història d'Olot del Dr. Joaquim Danés és segurament el més gran monument dedicat al passat de les nostres terres (...). Aquesta obra, intenta recopilar tot allò recopilable quant a la història olotina. És però incompleta i insuficient (...). La feina en el camp documental, doncs, és important i valuosa, però en passar a la sistematització i intercomunicació de les dades el treball es debilita (...). El text és dispers, inconex en alguns casos, i no ajuda a comprendre la història d'Olot. És molt possible que en darrer terme el problema acabi éssent de mètode. Es fa necessari, aleshores, revisar seriosament els treballs dedicats a la història d'Olot, tant pel Dr. Danés com els treballs, i tendir cap a la "construcció" d'una nova història global d'Olot (o millor d'Olot i els seus entorns) amb una nova metodologia".

Una vida al servei d'una ciutat

El fet de néixer en una família d'ambient relativament cultivat i l'exemple del seu pare marcaren molt aviat la vocació olotinista d'en Joaquim Danés. El seu horitzó fou sempre la ciutat d'Olot, de la qual només les terribles circumstàncies bèl·liques l'apartaren, i a la qual decidí tornar des de l'exili francès, malgrat la dura repressió que hagué d'afrontar.

La seva obra principal, l'Arxiu-Biblioteca, fou també l'eix de la seva vida, i s'hi entregà amb passió. La seva dedicació a la institució fou titànica, sense estalviar-hi hores ni diners. Són anècdotes que encara es recorden a Olot. Els llums encesos de l'Hospici fins a altes hores, els pacients que l'anaven a buscar allà perquè sabien que li trobarien amb certesa, la família que l'havia d'anar a cridar per tal que no s'oblidés d'anar a dinar. Danés es barallà amb qui fos per tal de tirar endavant el seu projecte. Protagonitzà fins i

El doctor Danés davant del menhir de Santa Pau.

*Caricatura original
de Josep Ma. Dou
(1934).*

tot alguna sonada —i afortunadament curta— dimissió, amb motiu del trasllat a Barcelona de l'herbari Vayreda. Joan de Garganta escrivia ja el 1935: "La Biblioteca Municipal que a hores d'ara ja hauria d'anomenar-se Biblioteca Danés" —avui, 1988, aquesta injustícia encara no ha estat resolta— "és el lloc únic on olotins i forans poden trobar els elements bibliogràfics indispensables per a la coneixença del passat d'aquestes terres (...). Però aquest home benemèrit no és únicament arxiver, bibliotecari i director del Museu Municipal amb el més gran desinterès; és l'estudiós de tots els aspectes del nostre passat amb una intel·ligència i una constància que l'han convertit en una veritable autoritat".

En esclatar la guerra civil la figura de Joaquim Danés adquirí, però, una dimensió que hom podria qualificar d'heroica i abnegada. Juntament amb alguns dirigents polítics locals (Joan de Garganta, Antoni Planagumà...) i altres, pocs, benemèrits olotins (Candi, Agustí, lu Pascual, Ramon Sadurní, etc.), es llençà el 25 de juliol a salvar de les flames una bona part del patrimoni cultural i religiós de la ciutat, d'entre les mateixes brases, i negociant amb els escamots incendiàries. Al Dr. Danés, si més no, es deu el salvament de la imatge romànica de la Verge del Tura, el tresor de Sant Esteve, i molts altres objectes que van ser dipositats a l'Arxiu. A través del seu càrrec en aquesta institució aconseguí recuperar i evitar la destrucció de nombroses pertinences particulars. "Entre les

moltes coses que va salvar en el moment de la guerra hi havia una magnífica sèrie de llits d'Olot pertanyents a Ventós. Molt sovint, quan en aquesta casa me'n vaig a dormir en un d'aquests llits, penso en el doctor Danés amb un agraïment profundíssim", escrivia Joan Teixidor el 1979.

El 27 de gener de 1939 signà una carta al secretari accidental de l'Ajuntament, li lliurà la clau i li encomanà la protecció de l'Arxiu, just hores abans de prendre el camí de l'exili. Fins el 1950, i després de no poques vicissituds, l'Ajuntament no li encarregà de nou la feina d'ordenar i catalogar aquell desgavell de papers i llibres en què la guerra i la postguerra havien convertit l'Arxiu i la Biblioteca. Feina que ja no abandonà fins a la mort, ocorreguda l'any 1960.

A Olot, Joaquim Danés fou un intel·lectual que participà activament en la vida cultural ciutadana. Bon conferenciant, apassionat polemista (recordem les seves disputes amb Joan de Garganta arran del primer premi del Patronat d'Estudis Històrics, que tots dos havien ajudat a crear el 1935, o la polèmica sobre les aigües de Sant Roc), i home d'una consciència ciutadana prou clara que l'enfrontà amb les forces reaccionàries locals amb motiu del seu projecte cívico-sanitari d'una piscina-estadi. Projecte certament avançat a la seva època, 1934, que el franquisme s'encarregà de desfer.

La participació d'en Danés en nombroses institucions i projectes, el seu constant burxar en una o

altra iniciativa ciutadana al llarg de la seva vida, la seva especial vinculació a l'Hospital d'Olot, són fets ben recordats encara per tothom.

El clar-obscur

Parlar del Dr. Danés, i em sembla que hom pot entrellucar a les ratlles precedents la importància d'aquesta figura, és parlar d'un home extraordinari en el camp de la cultura, la medicina, i el civisme a Olot. Són fets i publicacions incontrovertibles. Però s'ha de parlar també d'una història més amarga de persecucions, odis, silencis, i frustracions que el Dr. Danés hagué de patir al llarg de la seva vida... i després de mort. Fou un home tan perillós? Un radical menjacapellans? Un extremista agitador de masses?

Cal confessar que encara avui sorprèn tanta incomprensió i represàlia, malgrat que hom ho emmarqui en el clima de les circumstàncies bèl·liques que patí aquest país. Fou un demòcrata, republicà, catòlic i catalanista convençut, sense tenir una actuació política destacada. Tot i així, un intent de retre-li un homenatge ciutadà el 1934 ja es veié frustrat per l'Ajuntament de dretes (Lliga i carlins) que guanyà les eleccions. El 1936, no cal dir-ho, es posà al costat de la República, i exercí, com hem vist, de metge de l'Hospital i director de l'Arxiu. Després... El mateix Joaquim Danés ho anotà, anys més tard, pulcrament, al Diari Memorandum de la Biblioteca Pública, Museu i Arxiu de l'Ajuntament d'Olot.

Bibliografia del Dr. Danés

MEDICINA

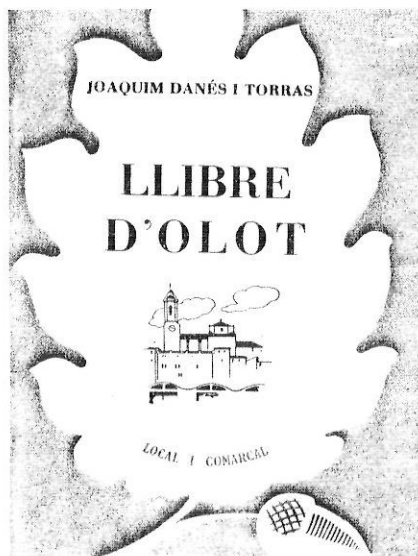
- *Cirurgia de la tuberculosis pulmonar: Estudio de los procedimientos directos*. Tesi del doctorat (1912). Girona. Imp. D. Torres, 1913.
- *Dos casos de sarcoma*. Girona. Imp. D. Torres, 1913.
- *Colapsteràpia*. Girona. Imp. D. Torres, 1914.
- *La moderna cirurgia a Olot i la seva comarca*. Olot. Imp. Alzamora, 1920.
- *Pneumotòrax artificial. El meu aparell improvisat en 1913*. Comunicació presentada al IV Congrés de metges de llengua catalana. Girona, 1921.
- *L'èxit d'un cas d'exòmfal voluminos*. Girona. Imp. Masó, 1926.
- *La construcció de cel·luoides en Cirurgia i Ortopèdia*. Conferència tècnica inaugural de la XXX Assemblea anual de Metges del Col·legi Provincial de Girona. Girona. Imp. Masó, 1928.

HISTÒRIA

- *El centenari d'un manuscrit olotí*. 1922. Girona. Imp. A. Franquet, 1922.
- *Historial bibliogràfic abreujat de la premsa olotina i gràfic de l'ordre cronològic i sincrònic corresponent*. Olot. Imp. Alzamora, 1933.
- *Pretèrits Olotins*. Olot. Imp. Aubert. 1a. edició, 1937. 2a. edició, posada al dia, 1950.
- *L'epigrafia domèstica i rural*. Barcelona. Imp. Comas, 1938.
- *El centenari d'un manuscrit olotí: 1822-1922*. Olot. Imp. Aubert, 1948.

1 de Novembre de 1950

"Avui recomença la nostra actuació en la Biblioteca Pública, el Museu, i l'Arxiu de l'Ajuntament, completament suspesa d'ençà que als finals de la Guerra Civil darrera, en 27 de gener de 1939, vaig abandonar la família i la ciutat, per més garantir la meua seguretat personal, passant a França, on transcorregueren 22 mesos, ço que no impedí que en retornar fos excessivament molestat, amb 15 mesos d'emprisonament entre a Olot i a Girona, multa de 2000 ptes. de responsabilitats polítiques, 5 anys i escaig de no poder treballar en tota la província en la meua professió de metge-cirurgià, un consell de guerra d'on sortí una condemna de 12 anys i 1 dia, i aon no es deixà dir ni un sol mot al que m'havia de defen-

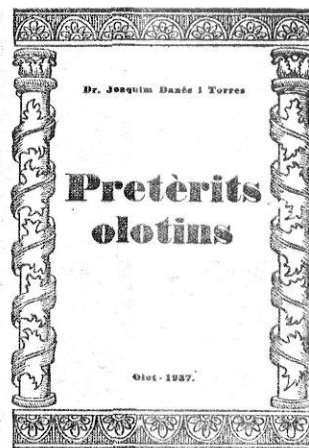
2a. Edició, núm. 7 de Biblioteca Olotina.

- *Història de Olot: Capítulo de la Prehistoria, la Protohistoria y la historia antigua, con un breve resumen de los cuatro capítulos o libros*. Olot. Imp. Aubert, 1949.
- *La plaça de braus d'Olot. Historial*. Olot. Imp. Aubert, 1950- núm. 23 de Biblioteca Olotina.
- *Nocturn Iluminós*. Conferència popular. Olot. Imp. Aubert, 1952-núm. 34 de Biblioteca Olotina.
- *Un tesoro ignorado*. Conferència exposició trabajos de reorganización y ordenación de la Biblioteca Pública Municipal. Olot. Imp. Aubert, 1952.

sar, i totes les altres seqüeles imaginables: penes accessòries, impossibilitació d'ocupacions en càrrecs públics, eliminació dels dits càrrecs i de tots els escalofons, etc., etc.

"No en dono pas la cupa a Olot: el masellisme i la certa indiferència pels sufriments aliens, són fruits de l'amoralitat derivada de la guerra, i de l'egoisme i el materialisme imperants a tot arreu. Hi ha una actuació farisaica, eixida d'un cas particular d'enveja professional, com hi ha una altra actuació filla segura de l'egoisme i el despit, i aquestes pogueren fàcilment remoure mitja dotzena —posem-n'hi tota una— d'acusadors circumstancials i vergonyants, que segurament confiaven massa en que tirarien la pedra, i podrien amagar la mà".

Tot plegat, una història força comuna a tants intel·lectuals de casa

— *Llibre d'Olot*. 1a. edició, 1955, 2a. edició revisada, 1960. Ed. Selecta. Barcelona.

- *Catálogo conmemorativo exposición bibliográfica del Centenario de la prensa local olotense 1859-1959*. Olot. Imp. Delta, 1959.
- *Història d'Olot*. Volums 1 al 13. (en curs de publicació). Olot. Imp. Aubert, 1977-1987.

OBRA INÈDITA

- *Executòria pairal*
- *Diari de presó*. Girona, 1941-42.
- *Diari memorandum de la Biblioteca Pública, Museu i Arxiu, de l'Ajuntament d'Olot*. 1950-1959.

nostra, per més que decididament absurda i desproporcionada. La condemna, com la majoria, li fou aplicada per "auxilio a la rebelión".

Les revenges, però, no s'acabaren aquí. Quan en 1960 va morir el Dr. Danés, el setmanari *Olot-Misión* li va voler dedicar un número d'homenatge que s'hagué de retirar per "ordres superiors". *Arriba España* es limità a donar la notícia pelada. El seu enterrament, però, fou una manifestació de dol popular sense precedents, amb una església de Sant Esteve vessant de gent que li tributà un silenciós homenatge. Fins a dos anys més tard, la Biblioteca Olotina d'en Joan Casulà no publicà un opuscle recordatori: *In Memoriam*.

L'altra gran commoció ciutadana es produí el 1972, dotze anys després de mort. L'Ajuntament, per

Joan Sala i Villegas, alcalde d'Olot, i Joan Danés inauguren el bust dedicat al doctor Joaquim Danés, el setembre de 1979.

aquelles festes del Tura havia projectat un homenatge a la seva figura, que havia de comptar, tal i com s'havia anunciat en el programa, amb la figura del Dr. Miquel Tarredell, historiador, premi d'honor de les Lletres catalanes. Poques hores abans de celebrar-se, l'alcalde, Joan de Malibrán, segurament pressionat per sectors del reaccionarisme local, decidí de sorprendre'l. La nota de l'alcaldia parlava que "podia dar lugar a una insatisfacción en dos sectores de la sociedad olotense. De una parte, los partidarios de la improcedencia del homenaje por ver en él una reivindicación política del homenajeado, y de otra los partidarios de que este homenaje era un tímido reconocimiento de una reivindicación política pendiente".

L'enrenou ciutadà fou dels que fan època. Notes de protesta, interpellacions a l'Ajuntament, octavilles clandestines, la dimissió d'Antoni Badia i Margarit com a president del Premi Ciutat d'Olot d'aquell any, etc.

Aquell any sí, *Olot-Misión* publicà un número extraordinari dedicat al Dr. Danés, amb la col·laboració

de nombrosos escriptors. Després, amb la democràcia, arribà per fi l'hora, prou tardana, del reconeixement oficial: Fill il·lustre d'Olot, un carrer amb el seu nom, o l'edició d'un llibre de bibliòfil, i l'homenatge de l'Assemblea d'Artistes de la Garrotxa, etc.

Ho vulguem o no, parlar del Dr. Danés, ara que s'escau el centenari del naixement, és parlar d'una figura mítica, d'extraordinària transcendència per a Olot, que ens permet penetrar en l'ambient cívico-cultural de la ciutat a la primera meitat d'aquest segle, amb les estretors i misèries d'una societat i un temps certament trasbalsats. L'obra i la figura del Dr. Danés ja són definitivament història d'Olot. No m'agradaria pensar que, cent anys després de la naixença, cinquanta anys després de la guerra civil, a quasi trenta anys de la seva mort puguin quedar recels per escatimar-li reconeixements i elogis.

Jordi Pujiula és psiquiatre

BIBLIOGRAFIA

- ASSEMBLEA D'ARTISTES DE LA GARROTXA. *Joaquim Danés. El camí d'una vida*. Opcule. Olot. Imp. Aubert., 1977.
- AUTORS VARIS N° d'homenatge al Dr. Danés. *Voratosca* n° 7. Papers monogràfics d'Olot-Misión, n° 867. 30-IX-1972.
- AUTORS VARIS. *In Memoriam. Dr. D. Joaquim Danés i Torras*. Biblioteca Olotina n° 101. Olot. Imp. Aubert, 1962.
- CANAL I MORELL, Jordi. *Una vila catalana davant la mort. La pesta de 1650 a Olot*. Olot. Edit. de Batet, 1987.
- GARGANTA I FABREGA, Joan. "Un patrici". *La ciutat d'Olot* n° 115. 17-VIII-1935, 1935.
- MAYANS I PLUJA, Antoni. *Arxiu Històric Comarcal d'Olot*. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1988.
- PUJIULA I RIBERA, Jordi. *Glossa biogràfica del Dr. Joaquim Danés i Torras*. Olot, 1979.